SKATTENYTT

OFFICIELLT ORGAN FÖR TAXERINGSNÄMNDSORDFÖRANDENAS RIKSFÖRBUND

DISTRIBUTÖR AV MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN Nr 4 1970

Plenimål om avbetalningslåneränta

Av f. d. advokaten Claes Sandels.

I nummer 6 av Skattenytt 1969 sid. 243 diskuterades frågan om avdragsrätt för ränta på avbetalningslån och förebådades en ny artikel senare i tidskriften. Under mellantiden, närmare bestämt den 11 februari 1970, har frågan ånyo prövats av regeringsrätten. Utslaget kommer att refereras i nästa häfte av SN bland meddelanden från riksskattenämnden. Emellertid berör avgörandet så många, att det syns önskvärt med några kommentarer redan nu. Till läsarens tjänst har därför efter denna artikels slut införts ett extra referat av utslaget.

Köp på avbetalning är en mycket gammal företeelse inom det ekonomiska livet. En fastighetsköpare kan eller vill endast sällan mobilisera eget kapital till täckande av hela köpeskillingen. Säljaren eller från honom fristående kreditinstitut bidrar till finansieringen av köpet. Köparen har sedan att under sitt innehav av fastigheten avbetala på lånen. Avbetalningarna sker i skilda former, bl. a. såsom amorteringar med varje gång lika belopp eller såsom annuiteter med ränta och amortering sammanförda till ett varje gång lika summabelopp. Oavsett formen för återbetalningen och oavsett om säljaren eller kreditinstitut varit långivare har köparen principiellt medgivits avdrag för alla räntor.

Avbetalningsköp i numer bruklig, trängre betydelse, alltså köp på avbetalning av framför allt varaktiga konsumtionsvaror såsom bilar, kylskåp och TV, är däremot en nyare företeelse. Behandlingen vid beskattningen av köparens kreditkostnader har varit mer restriktiv än den av t. ex. fastighetsköparnas kostnader av samma slag, såsom framgår av den inledningsvis nämnda artikeln i SN. Några anledningar härtill kan påvisas.

Lagen om avbetalningsköp skiljer mellan ränta, som köparen ”skall särskilt utgiva”, och ränta ingående ”i särskilda poster”. Reglerna härom har ibland uppfattats så, att det senare slaget ränta skulle förlora karaktären av ränta och detta även i skatte-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 01:15:46

avseende. Vid bedömningen av denna uppfattning bör givetvis uppmärksammas, att avdrag alltid medgivits för räntedelen av annuiteter. Vidare ligger det knappast nära till hands att låta lagen om avbetalningsköp normera även skatterättsligt.

Kreditkostnader vid just konsumtionsköp har ibland betraktats med särskild skepsis. Även dessa kreditkostnader har betraktats som konsumtionskostnader, vilka senare ju för visso ej är avdragsgilla. Man synes då ha förbisett två ting. Det ena är att även t. ex. en byggnad förslits, och att alltså också inteckningsräntor till stor del representerar konsumtionskostnader i lika mån som räntorna för t. ex. ett kylskåpsköp gör detta. Det andra är att en differentiering mellan räntor för konsumtionsköp och för andra köp skulle leda till bl. a. den anomalin, att den som finansierar ett konsumtionsköp med egna medel och därmed reducerar sin bruttointäkt av kapital skulle komma i ett bättre skatteläge än den som för ändamålet lånar och därmed ökar sina kapitalomkostnader. Den här kritiserade tankegången är i grunden densamma, som framkallat de i dagspressen ibland synliga kraven på slopning av rätten till avdrag för räntor på villalån.

Vid avbetalningsköp enligt lagen om sådana köp är säljare och kreditgivare en och samma person. Det har yppats farhågor för att detta förhållande, om avdrag för ränta medges, skulle fresta till snedfördelning mellan kapital och ränta, d. v. s. till överföring i avbetalningskontrakten av en del av kapitalbeloppet till ränta. (S. O. U. 1966 : 42 sid. 79—80). Emellertid omfattar avbetalningshandeln typiska standardvaror med lätt kontrollerade kontantpriser. Missbruksrisken är alltså vid avbetalningsköp mindre än vid t. ex. fastighetsköp.

Slutligen brukar kreditkostnaden vid avbetalningsköp uppdelas på flera element, nämligen ”avbetalningstillägg”, ”expeditionskostnader” och ”ränta”. Kreditkostnaden för låntagaren ligger vid avbetalningsköp som bekant regelmässigt högre än vid banklån, beroende bl. a. på att säljarens självkostnader för krediten är annorlunda sammansatta och avsevärt högre än en banks. Säljaren-kreditgivaren har därför en anledning att söka undslippa ett explicit angivande i räntefots form av hela kreditkostnaden. Om, som brukligt är, alla de tre elementen ovan införs i avbetalningskontraktet under samlingsrubriken ”Kreditkostnader”, kan köparen-låntagaren inte vilseledas. Andra kan däremot bibringas uppfattningen, att de båda första elementen skulle för gäldenären utgöra kreditkostnader i mindre mån än det sista elementet — räntan — utgör sådan kostnad.

Med det sagda är katalogen ingalunda slut över de hinder, som legat i vägen för avbetalningsköparens ränteavdrag. Men genom plenimålet har samtliga hinder, nämnda och onämnda, i det närmaste helt undanröjts. Avdrag för ränta medges, vare sig räntan skall ”utgivas särskilt” eller ingår ”i särskilda poster” och vare sig räntan beräknas på hela ursprungliga lånesumman — är ”rak” — eller på vid varje tid utestående skuld — är ”fallande”. Avbetalningstillägg och expeditionskostnader måste emellertid ”inbakas” i räntan för att bli avdragsgilla. Minimikraven för att detta bak skall accepteras av praxis är en subtil fråga, som icke direkt besvaras i utslaget. Lugnast för avbetalningsköparen är naturligtvis, att avbetalningsföretagen omedelbart stryker de båda nämnda termerna ur sin kontraktsvokabulär.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 01:15:46

Från tidigare praxis rörande kreditkostnader förtjänar noteras några fall av intresse i sammanhanget. I RÅ 1967 ref. 54 medgavs ränteavdrag, ehuru lånemedlen delvis användes till uppförande av byggnad. Lika litet som i plenimålet ovan ansågs alltså räntan "ta åt sig" huvudstolens icke-avdragsgillhet. Kreditivavgifter är i avdragshänseende likställda med räntor. Detta har i RÅ 1968 ref. 72 konstaterats för inkomst av annan fastighet, ej schablonvilla, och i ett utslag av RR den 7 januari 1970 för schablonvilla. Är kostnad för inteckningsstämpel en kostnad eller en investering? Inteckningen besitter ur rättslig synvinkel evigt liv, om den inte dödas av fastighetens ägare. Praxis ger kanske intryck av att vara något fransig i den kanten. Avdrag medges från inkomst av rörelse och från inkomst av annan fastighet, ej schablonvilla (jfr. SN 1968 sid. 271 not 9), men vägras från inkomst av schablonvilla, RÅ 1968 ref. 75.

I ansökan om förhandsbesked anförde sökanden — en privatperson S. — bl. a. följande.

Jag överväger att hos Saab-Ana i Stockholm AB byta min nuvarande bil mot en ny Saab 99, 1970 års modell. Efter avdrag för inbytesvagnens värde, 6.500 kr., återstår för mig att betala 12.450 kr., varav 8.450 kr. kontant och återstående 4.000 kr. i två poster med 2.000 kr. efter ett halft år och 2.000 kr. efter ett helt år. Jag har av bilfirman erhållit följande alternativa förslag till avtalsbestämmelser att av mig kombineras efter önskan.

A. *Ränta*

1. Ett i avtalet till kreditkostnader hänfört, såsom ränta betecknat belopp av 270 kr., fördelat med 135 kr. på vardera av de båda posterna enligt ingressen och alltså ökande dessa poster till vardera 2.135 kr.

2. Löpande ränta att utgivas särskilt utöver posterna enligt kontraktet. Räntebeloppen framgår icke av kontraktet utan måste beräknas på grundval av belopp, tid och räntesats, då betalningarna sker. Ränteberäkningen sker i mitt val efter 9 % enkel fallande ränta eller 6,75 % enkel s. k. rak ränta. Om mina betalningar sker enligt kontraktet – men endast då – kommer beräkningen i båda fallen att ge ett räntebelopp av 270 kr. (9 % • 4.000 • 0,5 + 9 % • 2.000 • 0,5 = 6.75 % • 4.000 = 270).

B. *Avbetalningstillägg 120 kr och expeditionskostnader 14 kr.*

1. I kontraktet under rubriken "Kreditkostnader" redovisade till beloppet och fördelade på posterna enligt avtalet och alltså ökande vardera av dem med 67 kr.

2. "Inbakade" i räntan enligt A. ovan genom höjning i erforderlig mån av räntesatsen.

Min fråga är alltså denna: Är ovan angivna kostnader för mig skattemässigt avdragsgilla, oavsett vilken av de nämnda kombinationerna av avtalsvillkor jag väljer?

Den 9 september 1969 meddelade riksskattenämnden följande förhandsbesked:

Enligt 39 § 1 mom. kommunalskattelagen är ränta å gäld, som icke skolat avdragas i annan förvärvskälla, avdragsgill under inkomst av kapital. Detta gäller oavsett hur gälden uppkommit.

Vad åter angår i ärendet angivna avbetalningstillägg och expeditionskostnader vid köp på avbetalning av ifrågavarande, för personligt bruk avsedda personbil finner riksskattenämnden desamma icke vara avdragsgilla för sökanden.

I enlighet härmed förklarar riksskattenämnden att sökanden, oavsett vilket av de i ansökningen angivna alternativen som väljes, äger åtnjuta avdrag för ränta å köpeskillingen för bilen under beskattningsår, då ränteutgiften blivit av sökanden bestridd, men däremot icke äger åtnjuta avdrag för ifrågakomna avbetalningstillägg och expeditionskostnader.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 01:15:46

Beskedet överklagades av båda parter. S. yrkade avdrag även för avbetalningstillägg och expeditionskostnader, taxeringsintendenten att räntan – oavsett om rak eller löpande — behandlas som köpeskilling och alltså förklaras vara icke avdragsgill.

Regeringsrätten (fjorton ledamöter) förklarade i utslag den 11 februari 1970:

Kungl. Maj:t finner att, om vid avbetalningsköp avtal träffas mellan parterna om att ränta skall erläggas å ogulden del av köpeskillingen, räntan är avdragsgill vid inkomsttaxeringen även om den ingår i avbetalningspriset. På grund härav och då S. icke äger åtnjuta avdrag för annan kostnad i anledning av avbetalningsköpet än ränta å gäld, lämnar Kungl. Maj:t såväl S:s som TI:s besvär utan bifall.

En minoritet (åtta ledamöter) var skiljaktig:

I fråga om rätt till avdrag för ränta ändrar vi förhandsbeskedet enligt följande. I den mån vid avbetalningsköp räntekostnad ingår i avbetalningspriset för en vara, utgör den en del av detta pris och är därför, oavsett om grunderna för dess beräkning framgår av kontraktet, icke avdragsgill jämlikt 39 § 1 mom. kommunalskattelagen. Om däremot ränta utgår särskilt enligt kontraktet – utöver de kontraherade avbetalningsposterna – är den avdragsgill såsom ränta å gäld enligt nyssnämnda stadgande.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 01:15:46